

Bilag 9 Konsensusprocessen

Med henblik på at opnå konsensus om retningslinjens anbefalinger fra nationale eksperter på området, blev der udvalgt en ekspertgruppe bestående af læger indenfor den specialiserede palliative indsats og med repræsentanter fra hver region. Kriterierne for deltagelse i ekspertgruppen var således specialiseret lægefaglig ekspertise indenfor palliation og klinisk erfaring med udførelse af palliativ sedering samt geografisk repræsentation fra hver region. Endvidere har Per Sjøgren deltaget i EAPCs retningslinje for palliativ sedering (Cherny et al., 2009).

Ekspertgruppen bestod af følgende læger fra det palliative felt:

- Lise Pedersen, Ledende overlæge Dr. Med., Palliativ Medicinsk Afdeling, Bispebjerg Hospital, København.
- Per Sjøgren, Professor, Dr. Med., Rigshospitalet, København.
- Mette Asbjørn Neergaard, Overlæge, ph.d., Det Palliative Team, Onkologisk afdeling, Aarhus Universitets Hospital, Århus
- Tove Bahn Vejlgård, Specialeansvarlig overlæge, Palliativt Team Vejle, Vejle Sygehus, Vejle.
- Lars Michael Clausen, Overlæge, Afdeling for lindrende indsats, Næstved Sygehus, Næstved.
- Klaus Bitsch Jakobsen, Overlæge, Palliativ afsnit, Farsø, Ålborg Universitetshospital.

Konsensusproces:

Konsensusprocessen bestod i to dele: 1) konsensus via skriftligt oplæg 2) konsensuskonference.

Konsensus via skriftligt oplæg:

Med udgangspunkt i det foreliggende evidensgrundlag, herunder retningslinjen af Cherny et al, 2009, havde arbejdsgruppen udarbejdet et udkast til anbefalinger. Dette udkast blev sammen med resten af retningslinjen sendt til ekspertgruppen. Ekspertgruppen blev bedt om at tage specifikt stilling til indholdet og formuleringerne i anbefalingsafsnittet, og den øvrige del af retningslinjen var til orientering. Ekspertgruppen sendte efterfølgende deres rettelselser og kommentarer til anbefalingerne retur til arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen reviderede anbefalingerne ud fra ekspertgruppens kommentarer og rettelselser, og den reviderede version af anbefalingerne (samt øvrige del af retningslinjen til orientering) blev sendt ud til ekspertgruppen. Ekspertgruppen blev igen bedt om at tage stilling til indholdet og formuleringerne i anbefalingsafsnittet. Med henblik på at opnå fuld konsensus om anbefalingerne blandt alle deltagere i ekspertgruppen, var udmeldingen til ekspertgruppen, at hvis én eller flere af ekspertgruppens medlemmer havde rettelselser eller var uenige i dele af indholdet i den reviderede version af anbefalingerne, ville der blive afholdt konsensuskonference, således at der gennem fælles drøftelse kunne opnås konsensus. Ekspertgruppen kommenterede således igen på retningslinjen og sendte disse retur til arbejdsgruppen.

På baggrund af kommentarer og rettelselser fra anden kommenteringsrunde vurderede arbejdsgruppen, at der ikke var fuld konsensus omkring det skriftlige oplæg, og det blev derfor besluttet at afholde en konsensuskonference.

Konsensuskonference

Konferencen blev afholdt den 30. september 2015 kl. 11.00-16.00 på Bispebjerg Hospital, København.

Tilstede var:

Ekspertgruppen

Lise Pedersen

Tove Vejlgård

Lars Michael Clausen

Klaus Jakobsen

Endvidere deltog Bodil Abild Jespersen også i ekspertgruppen ved konsensuskonferencen, da hun udover den kliniske ekspertise i udførelse af palliativ sedering også har detaljeret indsigt i den nyeste litteratur om palliativ sedering via arbejdet med retningslinjen i arbejdsgruppen.

Per Sjøgren og Mette Asbjørn Neergaard blev desværre forhindret i at deltage ved konsensuskonferencen, men umiddelbart efter konsensuskonferencens afslutning blev de begge telefonisk informeret om dagens diskussioner og det konkrete indhold i anbefalingerne som besluttet ved konsensuskonferencen. Herefter tilsluttede de sig begge indholdet af anbefalingerne.

Arbejdsgruppen:

Marianne Holm Andersen, Afdelingssygeplejerske, Hospice Sjælland, Roskilde

Lis Lang, Sygeplejerske, Hospice Søholm

Mie Demant, Sygeplejerske, Hospicegården, Filadelfia

Martine Vorning Nielsen, Sygeplejerske, Svanevig Hospice

Pia Steinaa, Sygeplejerske, Diakonissestiftelsens Hospice

Joan Møller Molbo, Præst, Regionshospitalet Randers

Anna Maria Sandborg-Olsen, sygeplejerske, Bispebjerg Hospital palliativ medicinsk afdeling P20

Charlotte Tambo Holm, Sygeplejerske, Hospice Vendsyssel

Sarah Højring, overlæge, Sankt Lukas

Referent:

Tina Harmer Lassen, Metodekonsulent DMCG-PAL, can. scient. san. publ., ph.d.

Ordstyrer:

Birgit Villadsen, Oversygeplejerske, Palliativ Medicinsk Afdeling, Bispebjerg Hospital, København

Konsensuskonferencens forløb

Via storskærm blev anbefalingerne gennemgået blandt de tilstedeværende fra ekspertgruppen indtil der var opnået fuld enighed om indhold og formuleringer af dette afsnit i retningslinjen. Ordstyreren sørgede for, at alle i ekspertgruppen havde mulighed for at komme til orde, og samlede op på konklusionerne af diskussionen. Anbefalingsafsnittet blev løbende rettet til i overensstemmelse med konklusionerne på diskussionerne, og ekspertpanelet godkendte indholdet undervejs.

Arbejdsgruppen overværede konsensuskonferencen og bidrog undervejs i konsensuskonferencen med enkelte opklarende spørgsmål og kommentarer.

Efter konsensuskonferencen (og før indsendelse til bedømmelse hos Center for Kliniske Retningslinjer) blev retningslinjen sendt til gennemsyn hos Etisk Råd og til Lægeforeningens Ethiske Udvalg. Begge instanser var overvejende positivt stemt overfor retningslinjen, og der blev kun foretaget en enkelt rettelse af retningslinjen på baggrund af hørings svarene. Denne rettelse blev godkendt af ekspertgruppen.

Reference:

Cherny NI, Radbruch L, The Board of the European Association for Palliative Care. European Association for Palliative Care (EAPC) recommended framework for the use of sedation in palliative care. Palliative Medicine 2009;23:581–593.

www.cfkr.dk

kontakt@cfkr.dk

Institut for Medicin og Sundhedsteknologi
Aalborg Universitet
Frederik Bajers Vej 7 E4
DK-9220 Aalborg

CENTER FOR KLINISKE RETNINGSLINJER

- CLEARINGHOUSE

Side 6

www.cfkr.dk

kontakt@cfkr.dk

Institut for Sundhedsvidenskab og Teknologi,
Aalborg Universitet
Frederik Bajers Vej 7 E4
DK-9220 Aalborg

